

Міністерство культури, молоді та спорту України
Харківська державна академія культури
Факультет соціальних комунікацій
Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Трансформація діяльності шкільних бібліотек в умовах інформатизації

Виконала:
магістр 2 курсу
заочного відділення
спеціальність
029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
Десятниченко Я. П.

Науковий керівник:
Мар'їна О. Ю.,
доктор наук із соц.
комунікацій

Рецензент:

Харків 2019

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП

3

РОЗДІЛ 1. ФУНКЦІОНУВАННЯ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

1.1. Шкільна бібліотека як складова освітнього середовища

1.2. Бібліотека закладу загальної середньої освіти як об'єкт інформатизації

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК

2.1. Зарубіжний досвід трансформації діяльності шкільних бібліотек

2.2. Досвід трансформації діяльності шкільних бібліотек в Україні

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

3.1. Інноваційні напрями бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів

3.2. Медіатека як інформаційно-ресурсний центр закладу загальної середньої освіти

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Шкільна бібліотека – місце, яке консолідує ресурси освіти, розвитку та виховання, центр соціальної комунікації і культурного зростання школярів. В її межах зароджується інтерес до читання, відбувається розвиток особистості читача, формується та розвивається інформаційна грамотність і культура особистості, її здатність до самостійного навчання, відбувається накопичення і примноження учнем людського капіталу, під яким в найзагальнішому вигляді розуміється втілення в людині здібностей, знань, навичок, мотивацій, психологічних установок та етичних норм.

Сьогодні, будучи базовим елементом освітнього закладу шкільна бібліотека досить гнучко адаптується до нових векторів розвитку освітньої системи в цілому та реагує на нові виклики, пов'язані з необхідністю швидкої професійної переорієнтації, нових особистісних компетенцій, підвищення кваліфікації, саморозвитку на будь-якій стадії життєвого шляху людини. Діяльність шкільних бібліотек нині стає однією з умов досягнення високих освітніх результатів. Це передбачає їх участь у формуванні інформаційно-освітнього середовища, як системи інформаційних ресурсів та інструментальних засобів, які забезпечують умови для ефективної реалізації освітньої діяльності за участі всіх суб'єктів освітнього процесу, зокрема на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, актуальність теми роботи обумовлюється необхідністю дослідження особливостей здійснення трансформаційних процесів у шкільних бібліотеках, оцінки їх наслідків та прогнозування перспектив подальшого розвитку.

Мета роботи – дослідити особливості трансформації шкільної бібліотеки в умовах інформатизації.

Об'єкт дослідження – шкільні бібліотеки.

Предмет дослідження – трансформація діяльності шкільних бібліотек.

Завдання дипломного дослідження:

1. Висвітлити особливості функціонування шкільної бібліотеки як складової освітнього середовища.
2. Окреслити основні тенденції інформатизації шкільних бібліотек.
3. Дослідити досвід трансформації діяльності зарубіжних шкільних бібліотек.
4. Висвітлити особливості трансформаційних процесів у вітчизняних шкільних бібліотеках.
5. Визначити інноваційні напрями бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів шкільних бібліотек.
6. Розглянути особливості функціонування медіатеки як інформаційно-ресурсного центру закладу загальної середньої освіти.

Незмінно історія розвитку та проблематика оновлення шкільних бібліотек привертала увагу самих широких кіл фахівців і громадськості. Різноманітним проблемам сучасного стану їх розвитку були присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних фахівців з бібліотекознавства, педагогіки, психології, ІТ-спеціалістів та ін. Лейтмотивом виявлених за темою досліджень Березівської Л. Д. [14], Гончаренко О. Л. [13], Задерій Л. І. [19], Кравченко С. М. [14], Кучерової О. М. [28-31], Лихожон Т. В. [38], Матвійчук О. М. [44], Хемчян І. І. [70], Соколовської Н. С. [72], Страйгородської Л. І. [14], Покусової О. М. [56] та інших теоретиків і практиків, була теза про те, що шкільна бібліотека як соціальний інститут являє собою явище багатозначне та нині вона не лише забезпечує поточний освітній процес, але й є ресурсною базою оновлення освітньої системи. Автори констатують, що сьогодні нагальною проблемою, яка потребує вирішення стає перегляд та розширення наявних функцій шкільної бібліотеки, таких як інформаційно-методична, культурно-просвітницька, освітня, профорієнтаційна, виховна тощо.

Сьогодні шкільна бібліотека сприяє вихованню грамотної, інтелектуальної, творчої, моральної особистості через залучення до читання,

розвиток її інформаційної культури. І освітня організація в цілому, і «шкільна бібліотека мають єдину мету – сприяти формуванню мотивації учня до саморозвитку з використанням відкритого і повноцінного доступу до інформації та використання її в інтересах самоосвіти» [13]. Методологічна основа формування інформаційної культури особистості в шкільній бібліотеці стала предметом наукових і науково-практичних публікацій Гончаренко О. Л. [13], Картузової К. С. [74], Кучерової О. М. [28-31], Мосі І. А. [50], Полянничко З. О. [57], Хемчян І. І. [70, 72, 73], Черкесової І. В. та інших.

Важливим підґрунтям представленої роботи стало дисертаційне дослідження О. М. Кучерової, присвячене «теоретико-методичному обґрунтуванню діяльності шкільної бібліотеки як основи формування освітньо-комунікаційного простору середнього навчального закладу» [30, С. 6]. У своєму дослідженні авторка наголошує на необхідності підвищення ефективності функціонування шкільних бібліотек через створення інтерактивного та семантично насиченого комунікаційного освітнього простору, формування якого має відбуватися в напрямках комп'ютеризації, масового підключення шкільних бібліотек до мережі Інтернет, упровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, створення медіатек, надання доступу до цифрових бібліотек і баз даних, зокрема ресурсів зі шкільними підручниками, створення семантичного шкільного інформаційно-освітнього порталу [30, С. 169].

Дослідженню процесів трансформації діяльності шкільних бібліотек сприяли сформульовані в «Маніфесті шкільних бібліотек ІФЛА / ЮНЕСКО» фундаментальні принципи їх розвитку [43]. Положення «Керівництва ІФЛА / ЮНЕСКО для шкільних бібліотек» допомогли з визначенням напрямів практичної реалізації цих фундаментальних принципів, сприяли обґрунтуванню можливостей організації діяльності шкільної бібліотеки на місцевому рівні з найкращим можливим обслуговуванням та відповідно до реалізації концепції «навчання і освіта для всіх» [61].

Цінним матеріалом стали численні публікації, у яких зроблена спроба висвітлення загальних тенденцій розвитку шкільних бібліотек у світі. Зокрема, важливими стали статті Н. І. Зайченко, присвячені аналізу досвіду роботи освітянських бібліотек в іспаномовних країнах (Іспанії, Португалії, Аргентині та ін.) [20-22]; публікації Т. В. Логи, у яких розглядаються основні тенденції трансформації діяльності шкільних бібліотек Австрії, Австралії, Великобританії, Німеччини, Польщі, Франції, США, Японії та Росії [39-41]; стаття директора китайської школи М. Лонг [42]; розвідка Ю. Мацуди щодо практики формування медіаграмотності в шкільних бібліотеках Японії [49]; статті З. О. Поляничко та Г. Русинської-Гертих, предметом яких стала інформатизація шкільних бібліотек у Польщі [57, 63]; статті В. М. Гладишко, що розкривають особливості розвитку шкільних бібліотек за часів формування моделі змішаного навчання у США [12]; розвідка О. О. Баюш відносно розвитку інтегрованих сільських бібліотек у Німеччині, Польщі, США та інших країнах [3], тощо. Авторами досліджена історія становлення шкільних бібліотек, їх національні особливості та основні напрямки діяльності; визначені їх статус, функції та завдання в сучасній школі, вимоги до професійної підготовки шкільних бібліотекарів і їхні функції; проаналізовані закони та документи, що регламентують роботу, а також актуальні питання, які вирішуються ними в умовах інформаційного суспільства. В деяких публікаціях увагу присвячено діяльності професійних об'єднань шкільних бібліотек, які діють як на національному, так і на міжнародному рівнях. Дані, представлені в публікаціях, свідчать про різний рівень розвитку шкільних бібліотек у різних країнах світу. Відрізняється і коло питань, порушених авторами. Проте у всіх статтях відзначається підвищення уваги до роботи шкільних бібліотек як важливої складової у системі навчання і освіти, де пробуджується і стимулюється інтерес до читання, закладаються і формуються багато навичок, необхідних у сучасному суспільстві: читацька, інформаційна та медіаграмотність, здатність до

самостійного навчання, вміння працювати з документами на самих різних носіях інформації тощо.

Досвід розвитку та вдосконалення шкільного бібліотечно-інформаційного обслуговування під впливом нових інформаційних технологій і форм навчання було почерпнуто зі статей Баліки Л. М. [2], Гладишко В. М. [12], Жесткової Н. К. [18], Іщук Н. П. [25], Коченгіної М. В. [27], Кушнірук А. В. [32], Лех Г. О. та Швецової-Водки Г. М. [34], Олексюк Н. В. та Лебеденко Л. В. [53] та інших.

Важливою основою для представленої роботи стали публікації Блудової І. Г. та Литвинової А. В., присвячені темі розгортання медіатек на базі шкільних бібліотеках. Литвинова А. В. проаналізувала особливості розвитку вітчизняних та закордонних медіатек. Дослідниця визначила шкільна медіатека – «новий тип шкільної бібліотеки, складова інклюзивної освіти, вона розвивається паралельно з іншими типами: медіатеками – оновленими формами публічних бібліотек та медіатеками – інформаційно-ресурсними центрами закладів вищої освіти» [37]. Блудова І. Г. у своїй роботі звернула увагу на організаційні та техніко-технологічні особливості формування медіатеки на базі шкільної бібліотеки [5].

В роботі також були використані результати досліджень у галузі професійної освіти бібліотекарів, які знайшли відображення в працях Іванової Я. [24], Клімової С. В. [26], Коченгіної М. В. [27], Нерушак О. С. [52], Світашової В. В. [66]. Фахівцями було зазначено: шкільний бібліотекар нині не лише здійснює традиційні функції бібліотечно-бібліографічного та масового обслуговування, в межах своєї діяльності він консультує учнів і педагогів з питань упровадженню інноваційних технологій у роботу з інформацією, поширює найкращі практики обробки, пошуку та передачі інформації. Розвиток професійних компетенцій шкільних бібліотекарів нині знаходиться в прямій взаємозалежності від інформаційно-методичної функції шкільної бібліотеки, реалізація якої забезпечує доступ всіх учасників освітнього процесу до інформації, формування метапредметних результатів

навчання, в тому числі засвоєнню навичок роботи з інформацією, таких як пошук, аналіз, переробка, інтерпретація. Крім того, від удосконалення традиційних і формування інноваційних професійних навичок шкільного бібліотекаря залежить підвищення рівня розвитку інформаційної культури не лише учнів, а й усього педагогічного колективу, що, в свою чергу, сприяє реалізації освітніх програм.

Зазначимо, що розглянуті дослідження теоретиків та практиків повністю не вичерпують проблемні питання функціонування шкільних бібліотек України. Нині актуальним залишаються дослідження та узагальнення закордонного досвіду функціонування бібліотек закладів загальної середньої освіти, залучення найуспішніших прикладів реалізації у вітчизняну практику; розробка засад модернізації шкільних бібліотек України в якості мультимедійних інформаційних центрів; визначення шляхів їх оптимізації з точки зору підвищення ефективності інформаційного забезпечення освітнього процесу.

Для досягнення мети роботи застосовано наступні дослідницькі методи: критичний аналіз джерел, змістовний аналіз документів, що відображають основні напрямки діяльності шкільних бібліотек, системний підхід.

Структура дипломної роботи передбачає: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (81 назва) та 4 додатки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баліка Л. М. Екстраполяція досвіду роботи шкільної бібліотеки у процесі розвитку інтересу до читання // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне : РДГУ, 2015. Вип. 1. С. 86–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2015_1_12 (дата звернення: 13.05.2019).
2. Баліка Л. М. Шкільна бібліотека та інформаційно-комунікаційні технології // Інноватика у вихованні. 2016. № 4. С. 305–311.
3. Баюш О. О. Інтегрована сільська бібліотека: зарубіжні концепції розвитку та їхня реалізація // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2015. № 3. С. 30–36.
4. Бірюкова Т., Компанієць І. Бібліотека — Освіта: наукова комунікація, інтеграція знань, методів, технологій. Вісник Книжкової палати. 2016. № 1. С. 33–37.
5. Блудова І. Г. Формування медіатеки на базі шкільної бібліотеки // Джерело пед. інновацій : інформ. технології в б-ці загальноосвіт. навч. закл. 2015. Вип. 1 (9). С. 10–15.
6. Бондар Л. М. Комплектування фонду шкільної бібліотеки: проблеми, шляхи, пошуки // Бібліотека. Наука. Комунікація : матеріали міжнар. наук. конф., (Київ, 6–8 листоп., 2018 р.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського [та ін.]. Київ, 2018. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1373> (дата звернення: 07.10.2019).
7. Бондар Л. М. Комплектування фонду бібліотеки нової української школи // Інформаційне забезпечення сфери освіти України : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2018 р., 27 груд. 2018 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2018. С. 55–56.

8. Бондар Л. М. Комплектування фонду шкільної бібліотеки як складова ланка в системі навчально-виховного процесу освітнього закладу // Вісн. Кн. палати. 2018. № 12. С. 32–35.
9. Васильєва Л. И. Школьный букчеллендж: история одного проекта // Шк. б-ка: сегодня и завтра. 2016. № 2. С. 4–12.
10. Войцех Р. М. Нові форми масової роботи : основні методи і форми масової роботи // Шкільна б-ка. 2016. Черв. №11/12. С. 1–31.
11. Гирба А. В. Краєзнавча робота як пріоритетний напрямок діяльності педагогічного колективу та шкільного бібліотекаря (з досвіду роботи Губівської загальноосвітньої школи I–III ступенів імені Дем'яна Бедного). URL: http://koippro414.at.ua/_ld/1/102___...pdf (дата звернення 15.04.2019).
12. Гладишко В. М. Роль шкільної віртуальної бібліотеки в успішному функціонуванні змішаного навчання у США. URL: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/20497/1/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 30.08.2019).
13. Гончаренко О. Л., Хемчян І. І. Провідні освітянські бібліотеки в просторі і часі: моніторинг діяльності: довідник статистичний. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/716941/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%82%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202019%29.pdf> (дата звернення: 20.09.2019).
14. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: здобутки та перспективи (2015–2019) : інформаційний довідник / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; наук. ред. Л. Д. Березівська ; авт. кол.: Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська, С. М. Кравченко та ін. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 204 с.

15. Дубинина О. А. Лучшие школьные библиотеки мира. Секреты успеха // Шк. б-ка: сегодня и завтра. 2015. № 5. С. 4–8.
16. Духневич Н. Б. Книжкові інсталяції в шкільній бібліотеці // Шкільний бібліотекар. 2017. № 10. С. 2–3.
17. Дяченко Н. І. Бібліотека закладу загальної середньої освіти сьогодні. URL: <http://koippo.kr.ua/arhiv/mvisnuk/mv55.pdf#page=311> (дата звернення: 15.05.2019).
18. Жесткова Н. К. Цифровой сторителлинг в библиотеке школы как форма представления исследований учащихся // Шк. б-ка: сегодня и завтра. 2014. № 10. С. 52–57.
19. Задерій Л. Взаємодія публічних і шкільних бібліотек у забезпеченні інформаційної підтримки навчально-освітнього процесу в загальноосвітній школі // Бібл. форум України. 2014. № 4. С. 39–40.
20. Зайченко Н. І. Освітнянські бібліотеки в іспаномовних країнах: стратегії і пріоритети розвитку // Междунар. науч. журн. = Міжнар. наук. журн. = International scientific journal : сб. науч. тр. 2015. № 8. С. 39–43. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15058922309827.pdf> (дата звернення: 24.08.2019).
21. Зайченко Н. І. До питання генези шкільних бібліотек в Іспанії // Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 жовт. 2015 р.) / Київ. наук. орг. педагогіки та психології. Київ, 2015. С. 7–10.
22. Зайченко Н. І. Національна учительська бібліотека Аргентини як інформаційно-освітній центр // Молодь і ринок. 2015. № 11. С. 10–14.
23. Зубрицька І. Є. Інноваційні ідеї та проблеми сучасної шкільної бібліотеки // Шкіл. бібліотекар. 2017. № 7. С. 6–9.
24. Іванова Я. Удосконалення традиційних та формування інноваційних фахових навичок шкільного бібліотекаря // Бібл. форум України. 2014. № 2. С. 24–25.

25. Іщук Н. П. Моніторингова діяльність шкільного інформаційно-бібліотечного центру // Педагогічний пошук. 2017. № 3. С. 31–35.
26. Клімова С. В. Традиційні та інноваційні форми роботи шкільного бібліотекаря у формуванні системоутворюючих понять національної свідомості юних читачів // Шкільна б-ка плюс. 2017. Жовт. (№19/20). С. 7–11.
27. Концепція інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України : затв. рішенням Президії АПН України від 26 січ. 2006 // Освіта України. 2006. 17 берез. (№ 21). С. 2–6.
28. Кучерова О. М. Модернізація бібліотек загальноосвітніх закладів у контексті гуманізації та інформатизації освіти // Вісник Харківської державної академії культури. 2012. № 37. С. 85–95.
29. Кучерова О. М. Організаційно-функціональні трансформації шкільних бібліотек: історико-комунікаційний аспект // Вісник Харківської державної академії культури. 2012. № 36. С. 190–202.
30. Кучерова О. М. Шкільна бібліотека у формуванні освітньо-комунікаційного простору України : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 ; Харківська державна академія культури. Харків, 2017. 221 с.
31. Кучерова О. Н. Коммуникационная функция школьных библиотек в условиях формирования образовательного пространства // Культура, теория и практика : электронный научный журнал. Вып. 3 (6). 2015. URL:
<http://theoryofculture.ru/issues/48/771/???history=0&sample=121&ref=0>
(дата обращения: 24.03.2019).
32. Кушнірук А. Використання платформ для управління електронним навчанням у закладах загальної середньої освіти // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2019. № 6. С. 26–34.

33. Лаптева О. М. Співпраця шкільної бібліотеки з педагогічним колективом і батьками в національно-патріотичному вихованні // Шкільна б-ка плюс. 2018. Січ. (№ 1/2). С. 22–26.
34. Лех Г., Швецова-Водка Г. Електронні бібліографічні ресурси шкільної бібліотеки // Вісник Книжкової палати. 2015. № 7. С. 28–30.
35. Лехтонен-Сонкки А. «Варежки» из Каарина : будни школьной библиотеки // Б-ка в шк. 2013. Дек. С. 18–21.
36. Лисицкий А. «Медиа-улигерчи», проектные истории и умение создавать будущее // Шк. б-ка: сегодня и завтра. 2014. № 10. С. 47–51.
37. Литвинова А. В. Медіатека у світових та українських реаліях // Integrated communications. 2018. № 1(5). С. 33–38.
38. Лихожон Т. В. Бібліотечно-інформаційний центр – сучасна модель шкільної бібліотеки // Рід. шк. 2016. № 10. С. 58–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2016_10_16 (дата звернення: 25.06.2019).
39. Лога Т. В. З досвіду роботи шкільних бібліотек зарубіжних країн // Шк. б-ка плюс. 2016. Листоп. (№ 21/22). С. 13–19.
40. Лога Т. В. Розвиток шкільних бібліотек у системі освіти: зарубіжний досвід // Вісн. Кн. палати. 2016. № 1. С. 37–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2016_1_10 (дата звернення: 26.05.2019).
41. Лога Т. В. Шкільні бібліотеки у системі зарубіжної освіти // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. за результатами наук. дослідж. наук. працівників ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2016. С. 65–66.
42. Лонг М. Перспективные пути когнитивного образования для библиотек удаленных средних школ Китая // Шк. б-ка. 2014. № 9/10. С. 75–82.
43. Манифест ИФЛА/ЮНЕСКО о школьных библиотеках URL: <http://esco-liceu-arh.edusite.ru/DswMedia/manifestyunesko.pdf> (дата звернення: 15.05.2019).

44. Матвійчук О. Стратегія розвитку шкільних бібліотек в Україні. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/23977/1/08_Matviichuk.pdf (дата звернення: 15.05.2019).
45. Мацібора Н. Г. Організація документного фонду шкільної бібліотеки // Інформаційне забезпечення сфери освіти України : матеріали звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2017 р., 26 груд. 2017 р., Київ : тези / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2018. С. 64–65.
46. Мацібора Н. Г. Шкільна бібліотека: організація документного ресурсу // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2017. Вип. 6. С. 66–71.
47. Мацібора Н. Г. Колекція шкільних підручників як джерельна база педагогічних досліджень // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. за результатами наук. дослідж. наук. працівників ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2016. С. 31–32.
48. Мацібора Н. Г. Організація інформаційного ресурсу шкільної бібліотеки // Шк. б-ка плюс. 2017. Верес. (№ 17/18). С. 15–19.
49. Мацуда Ю. Практика формування медиаграмотності в бібліотеках государственных старших шкіл [Японії] / перевод Елены Малявской // Шк. б-ка. 2014. № 7. С. 23–29 ; № 8. С. 13–18.
50. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності учнів засобами бібліотечних ресурсів // Наук.-пед. студії. Київ, 2018. Вип. 1. С. 91–98.
51. Нгуен Л. В. Проектні технології в роботі шкільної бібліотеки // Джерело пед. інновацій : інформ. технології в б-ці загальноосвіт. навч. закл. 2015. Вип. 1(9). С. 65–74.

52. Нерушак О. Форми методичної роботи із шкільними бібліотекарями // Шкіл. б-ка плюс. 2015. Лип. (№ 13/14). С. 9–19.
53. Олексюк Н. В., Лебеденко Л. В. Використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі зі школярами // Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. Вип. 4. С. 88–102.
54. Освітнянська бібліотека в сучасній системі соціокультурних комунікацій : метод. рек. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; авт.-упоряд.: Глазунова С. М., Ніколаєнко Я. М., Сошинська Я. Є. ; наук. ред.: Добко Т. В., Пономаренко Л. О.]. – Київ, 2019. 74 с.
55. Охріменко Н. М. Шкільна бібліотека – інформаційний осередок у формуванні національної гідності школярів // Джерело пед. інновацій : інформ. технології в б-ці загальноосвіт. навч. закл. 2015. Вип. 1 (9). С. 103–109.
56. Покусова О. Шкільна бібліотека у структурі навчально-виховного процесу як историко-педагогічна проблема // Психолого-педагог. проблеми сільської школи. 2014. Вип. 50. С. 217–225.
57. Полянничко З. О. Особливості інформатизації шкільних бібліотек у республіці Польща // Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Вип. 6. С. 13–21.
58. Поперечна Л. Шкільний бібліотекар – педагог медіа- та інформаційної культури // ШБІЦ. 2014. № 1. С. 56–60.
59. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ М-ва освіти і науки від 16.06.2015 № 641 // Інформ. зб. та комент. М-ва освіти і науки України. 2015. № 7. С. 70–95.
60. Про проведення експерименту за інноваційним освітнім проектом «Шкільна електронна бібліотека «ШБІЦ-інфо»» : наказ М-ва освіти і науки України від 5 серп. 2014 р. № 900 // Інформ. зб. для директора

- шк. та зав. дит. садочком. 2014. 31 № 16/17. С. 67–77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0900729-14>;
http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/42473/.
61. Руководство ИФЛА/ЮНЕСКО для школьных библиотек. URL: http://rusla.ru/upload/News15/IFLA%20SLGuidelines_May2015_approval_pending_RUS-a.pdf (дата обращения: 12.09.2019).
  62. Ружанська Т. В. Творча співпраця шкільного колективу та шкільної бібліотеки у процесі формування ціннісного ставлення учнів до природи у контексті громадянського виховання // Шкіл. б-ка плюс. 2016. № 15/16. С. 20–23.
  63. Русинська-Гертих. Г. Фонди та інформаційні засоби шкільних бібліотек у Польщі // Вісн. Львівського ун-ту. 2012. Вип. 7. С. 143–156.
  64. Рябова Н. И., Данильчук Т. П. Школьная библиотека и внеурочная деятельность // Шк. б-ка. 2013. № 1. С. 32–34.
  65. Сафонова Т. Дитячі бібліотеки України: соціокультурний аспект // Вісн. Кн. палати. 2017. № 7. С. 10–14.
  66. Світашова В. В. Методичне об'єднання як форма підвищення професійної компетентності шкільних бібліотекарів // Шкіл. б-ка плюс. 2018. № 9/10. С. 6–10.
  67. Собчук Т. В. Виховання у дітей інтересу до читання засобами шкільної бібліотеки // Шкіл. бібліотекар. 2017. № 3. С. 11–14.
  68. Соколов В. Ю. Валеологічний супровід бібліотечно-інформаційної діяльності в шкільних бібліотеках // Бібл. вісн. 2017. № 6. С. 10–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_6_4 (дата звернення: 18.06.2019).
  69. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»: схвал. розпорядженням Кабінету міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 219-р // Уряд. кур'єр. 2016. 9 квіт. С. 10–11.
  70. Сучасна шкільна бібліотека: організація роботи : практич. посіб. / [авт.: Т. В. Добко, І. І. Хемчян, Л. М. Бондар, А. І. Рубан, О. Є. Матвійчук,

- І. Г. Лобановська, О. Г. Помчалова, Н. Д. Грудініна, Н. Є. Зоріна, С. Г. Коваленко, Н. В. Онищенко, Л. М. Дунаєва, Н. Г. Мацібора, Я. М. Ніколаєнко, С. М. Глазунова ; наук. ред.: Т. В. Добко, О. Є. Матвійчук] ; НАПН України України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ : [б. в.], 2019.
71. У Запоріжжі Марина Порошенко відкрила першу Медіатеку / Адміністрація Президента України. 2018. URL: <http://www.president.gov.ua/news/u-zaporizhzh-marina-poroshenko-vidkrila-pershumediateku-39270> (дата звернення: 19.04.2019).
  72. Хемчян І., Соколовська Н. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах // Вісник Книжкової палати. 2015. № 8. С. 39–43.
  73. Хемчян І. І. Науково-методичне забезпечення шкільних бібліотек України в умовах реформування системи національної освіти // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. 2014. № 4. С. 343–352.
  74. Черкесова І. Картузов К. Бібліотека як інформаційно-культурний центр у часи глобалізації // Бібл. форум України. 2015. № 2. С. 6–9.
  75. Шамина М. А. Школьные библиотеки европейских стран проблемы развития и поиски решений (Испания, Норвегия, Португалия) // Школьные библиотеки мира современное состояние и тенденции развития сборник. М., 2013. С. 28–46.
  76. Шкільна бібліотека. Виховні заходи / авт. кол.: Наталія Литвин та ін. ; упоряд. Н. Харченко ; ред. рада: М. Мосієнко та ін. Київ : Шкіл. світ, 2016. 156 с.
  77. Шульц-Джонс Б. Медицентр школьної бібліотеки : что следует учитывать при проектировании // Шк. б-ка. 2014. № 7. С. 16–22.
  78. Ящук І. П. Шкільна бібліотека у структурі загальноосвітнього навчального закладу // Інноватика у вихованні. 2017. № 5. С. 86–95.
  79. Boyer B., Kelly R. K-12 Online and Blended Learning, School Libraries, and School Librarians // Handbook of Research on K-12 Online and Blended

Learning / ed. : Richard E. Ferdig and Kathryn Kennedy. ETC Press, 2014. Vol 2. P. 367–369.

80. School Libraries // American Libraries. 2017. April, Special Issue. Vol. 48. P. 8–9. URL: <http://www.ala.org/news/sites/ala.org.news/files/content/State-of-Americas-LibrariesReport-2017.pdf>.
81. Squires T. Engaging students through gamification // American Libraries. 2016. March/April (Vol. 47 (№ 3/4)). P. 20–23. URL: <https://americanlibrariesmagazine.org/wp-content/uploads/2016/02/0316.pdf> (дата звернення: 16.09.2019).